

UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

Facultatea de Administrație și Afaceri

Consultanță în Afaceri

Gândirea laterală

Edward de Bono

~Recenzie~

Masterand:

Daniel Neagoe

București, Iunie 2012

Gândirea laterală

~Recenzie~

Cuvinte cheie: *creativitate, educație, gândire logica, gândire laterală, mecanismul gândirii, modele de gândire, soluții, inovare, brainstorming, stimulare*

Despre autor

Edward De Bono este considerat cel mai important promotor al gândirii creative și al predării gândirii ca abilitate dobândită. Originar din Malta, Edward De Bono a studiat psihologia, fiziologia și medicina în cadrul unora dintre cele mai prestigioase universități din lume precum Oxford sau Cambridge.

Edward De Bono este autorul a 70 de cărți, traduse în 40 de limbi iar conceptele și metodele sale au devenit parte obligatorie a programelor școlare din numeroase țări.

Printre cele mai apreciate cărți ale lui Edward De Bono se numără “Șase pălării gânditoare”, “Cum să avem o minte armonioasă”, “Șase medalii ale valorii” dar și “Cursul de gândire al lui Edward de Bono”.

Gândirea laterală

Edward de Bono încearcă prin intermediul cărții ”Gândirea laterală” să realizeze o analiză comparativă între gândirea verticală sau logică și gândirea laterală sau creativă punând în evidență atât avantajele cât și dezavantajele ambelor modele de gândire.

Totodată, cartea poate reprezenta un veritabil manual de predare al gândirii creative, conținând metode și tehnici, exerciții stimulative pentru gândirea laterală precum și detalii explicite asupra modului de realizare, interpretare și evaluare al acestor exerciții.

Argumentul principal al cărții este reprezentat de conștientizarea beneficiilor gândirii laterale, procesul care folosește informația pentru a stimula creativitatea și intuiția restructurantă.

Cartea oferă oportunități formale pentru practicarea gândirii laterale și, de asemenea, explicații ale proceselor implicate de aceasta, fiind recomandată atât cadrelor didactice pentru dezvoltarea personală și profesională dar și ca material didactic pentru predarea gândirii laterale elevilor și studenților.

De asemenea, este subliniată ideea inexistenței antagonismului între gândirea verticală și gândirea laterală, ambele având puncte slabe și puncte forte, gândirea laterală venind în sprijinul gândirii verticale pentru a-i spori utilitatea.

Autorul realizează prezentarea conceptului de gândire laterală sub diverse aspecte în încercarea de conștientizare a cititorului cu privire la multitudinea de situații când problemele își pot găsi soluții prin intermediul gândirii laterale. Multe dintre conceptele teoretice devin leitmotive de-a lungul cărții, așa cum ar fi beneficiile gândirii laterale, modul de funcționare al acesteia, precum și avantajele acesteia față de gândirea verticală. Această repetare a conceptelor are rolul de a menține unicitatea subiectului tratat și pentru a preîntâmpina fragmentarea gândirii laterale în simple tehnici.

De-a lungul cărții, autorul plasează numeroase exemple și exerciții practice însoțite de reprezentări grafice, fapt ce plasează această carte în categoria acelor cărți care pot deveni veritabile manuale ce oferă suport în prezentarea conceptului central al cărții către publicul larg.

Totodată, sunt prezentate rezultatele unor exerciții de stimulare a gândirii creative care să confere claritate și utilitate cititorului în încercarea sa de a înțelege cum funcționează mintea umană, gândirea în general și gândirea laterală în particular.

După o analiză a tipurilor de exerciții alese, se poate remarca faptul că preponderent sunt alese exerciții ce au strânsă legătura cu reprezentarea grafică deoarece aceasta oferă rezultatele cele mai concludente și stimulează suficient gândirea încât să se creeze conexiuni care să ofere soluții spontane și creative la posibile probleme viitoare.

Cartea abundă de concepte noi sau concepte vechi expuse în noi ipostaze, motiv ce îi conferă o notă bună pentru originalitate. De asemenea, modul în care sunt prezentate aceste concepte este unul simplu, multe dintre conceptele teoretice fiind reluate pe parcursul cărții pentru a se asigura comprehensiunea eficientă.

Autorul reușește prin înlocuirea termenilor de specialitate cu sinonime larg cunoscute și prin combinarea noțiunilor teoretice cu exemplele și exercițiile concludente să expună într-o manieră concisă conceptul de gândire laterală, beneficiile acesteia precum și diferite tehnici și exerciții stimulative pentru gândirea creativă.

Rezumat:

Cartea Gândirea laterală debutează cu o introducere privind utilitatea acesteia pentru stimularea creativității și pentru predarea gândirii laterale în școli și centre universitare. Aceasta este continuată cu un scurt preambul în gândirea laterală în care este expus modul în care funcționează gândirea în general și gândirea laterală în particular.

Scopul gândirii este acela de a culege informații și de a le folosi în cel mai eficient mod cu putință. Metodele tradiționale de gândire ne învață cum să rafinăm modelele conceptuale și să le întărim validitatea. Din păcate acest proces nu este suficient pentru ca nu vom putea fi capabili să folosim la maxim informația disponibilă fără a ști cum să creăm noi modele și să scapăm de dominația celor învechite.

Astfel, gândirea laterală și gândirea verticală sunt complementare desi de-a lungul timpului accentul în educație a fost pus în mod exclusiv pe gândirea verticală. Nevoia de a dezvolta gândirea laterală se datorează limitărilor comportamentului minții ca sistem de memorie care se autooptimizează.

Mintea manevrează informațiile într-un mod caracteristic. Acest mod este foarte eficient și prezintă avantaje practice enorme însă are de asemenea și limite, mintea fiind eficientă atunci când trebuie să formeze tipuri de concepte dar nu și atunci când trebuie să le restructureze pentru a le actualiza iar gândirea laterală vine tocmai ca să umple aceste lipsuri.

Diferențele dintre gândirea laterală și gândirea verticală sunt fundamentale deoarece cele două concepte prezintă aspecte distincte. Atunci când gândim vertical, folosim informația așa cum este pentru a înainta către o soluție pe când atunci când gândim lateral, nu folosim informația pentru valoarea sa intrinsecă ci ca pe o provocare, pentru a determina o restructurare a modelelor.

Autorul compară gândirea laterală cu marșarierul la o mașină. Nu putem încerca să mergem tot timpul în marșarier însă pe de altă parte trebuie să știm cum să-l folosim ca să putem manevra mașina în anumite situații.

Gândirea laterală are cea mai mare utilitate nu atunci când este folosită în mod deliberat ci când este prezentă sub forma unei atitudini, atunci când poate împiedica apariția acelor probleme care se ivesc datorită rupturilor abrupte și a polarizărilor pe care mintea le impune atunci când analizează un material.

Autorul dedică câteva capitole prezentării anumitor tehnici și exerciții care să stimuleze gândirea laterală. Unul dintre exerciții presupune generarea deliberată a alternativelor prin care generarea alternativelor devine un scop în sine și nu o căutare a

cele mai bune alternative. În decursul acestei proceduri se poate obține cel mai bun mod de a privi lucrurile dar nu se oprește imediat ce a fost identificată cea mai bună alternativă ci se continuă cu generarea de noi alternative. Obiectivul pe care îl vizează această procedură este acela de a relaxa modul rigid de a privi lucrurile, de a arăta că există întotdeauna modalități alternative dacă facem efortul de a căpata obiectivul de a restructura modelele.

Atunci când ne confruntăm cu anumite probleme sau situații facem în permanență anumite presupuneri. Totuși fiecare dintre aceste presupuneri este un model clișeu care poate fi restructurat pentru utilizarea eficientă a informației. Scopul nu este să contestăm fiecare presupunere în toate ocaziile ci să arătăm ca nimic nu este imun și poate fi restructurat.

Un aspect important în gândirea laterală este designul. Designul este un format convenabil pentru dezvoltarea gândirii laterale. Accentul cade pe modalitățile diferite de a face și a privi lucrurile, pe evitarea clișeelelor și pe contestarea presupunțiilor. Evaluarea critică este temporar suspendată în scopul de a dezvolta o predispoziție generativă, în care flexibilitatea și varietatea pot fi folosite cu încredere.

Un alt concept, preponderent abordat de către Edward De Bono în cartea ”Gândirea laterală” este fracționarea. Deși fracționarea poate părea a nu fi mai mult decât o simplă analiză, accentul nu cade pe descompunerea completă sau reală a situației în părțile sale constitutive ci pe a furniza un material care să poată fi folosit pentru a stimula restructurarea situației originale. Obiectivul este restructurarea, nu explicarea. Fracționările nu trebuie să fie complete sau naturale pentru că accentul nu cade pe validitate ci pe efectul lor. Scopul fracționării este eliberarea de unitatea inhibitoare a unui model rigid și avansarea către o situație regeneratoare în care dispunem de mai multe fracțiuni.

Edward De Bono este promotorul Brainstormingului, tehnica abordată și în cartea ”Gândirea laterală”. Ședința de Brainstorming este importantă pentru că oferă un cadru formal în care este încurajată utilizarea gândirii laterale. Valoarea sa constă în aceea că reprezintă o activitate de grup în care are loc o stimulare încrucișată a ideilor. Astfel, în timpul ședinței de brainstorming nu se petrece nimic deosebit care să nu se poată desfășura și în altă parte.

O parte a populației echivalează gândirea creativă cu brainstormingul, echivalare asemanătoare cu aceea a unui proces fundamental cu un context relativ minor care stimulează desfășurarea acestui proces. Una dintre cele mai importante trăsături ale ședinței de brainstorming este cadrul formal în care se desfășoară care este critic la începutul implementării gândirii laterale ca și proces complementar gândirii verticale.

Ca urmare a sistemului de memorare al minții, modul în care este structurată o situație sau o problemă depinde foarte mult de punctul de acces evident. Nu există o modalitate de a spune care punct de acces este mai favorabil așa că de multe ori oamenii îl aleg pe cel mai evident. Alegerea punctului de acces este importantă deoarece acesta influențează înlanțuirea gândurilor, astfel ar trebui să devină o obișnuință alegerea diferitelor puncte de acces și urmărirea efectelor alegerii acestora.

De asemenea, zona atenției este limitată și implică mai puține informații decât sunt disponibile. Ceea ce este evident nu poate indica ceea ce lipsește. Atenția se concentrează de obicei asupra zonelor evidente. O simplă deturnare a atenției poate fi suficientă pentru a restructura o situație. Scopul trebuie să se focalizeze asupra acoperirii tuturor aspectelor situației în special a celor care inițial nu par să merite acest lucru.

Dacă abordăm o problemă doar din perspectiva unui model prestabilit, atunci avem tendința să urmărim cursul firesc de evoluție al problemei și avem puține șanse să restructurăm modelul. Pentru restructurarea modelelor, autorul abordează un nou concept denumit stimulare aleatorie prin care se introduce deliberat o informație fără nicio legătură cu problema pentru a modifica modelul original. Simularea aleatorie este o provocare, datorită felului în care funcționează mintea, orice stimul poate fi pus în legătura cu altul. Pentru ca datele introduse aleatoriu să fie eficiente, acestea nu trebuie alese deoarece orice eventuală alegere se face în virtutea relevanței sale și atunci reduce efectul disturbator al informației aleatoare.

Un alt tip de exercițiu propus de Edward De Bono este instrumentul PO care este un mecanism de limbaj prin intermediul căruia se aplică gândirea laterală. PO reprezintă un instrument intuitiv deoarece permite să folosim informațiile într-un mod în care se facilitează evitarea tiparelor prestabilite și provoacă restructurarea intuitivă pentru a forma noi modele. Necesitatea folosirii instrumentului PO nu este impusă de limbaj, ci de mecanismul minții.

În educație a fost pus întodeauna accentul pe gândirea logică consecventă, care prin tradiție este considerată singura metodă adecvată de utilizare a informațiilor, creativitatea fiind încurajată doar vag. Gândirea laterală nu reprezintă un substituent pentru gândirea logică tradițională ci o completare necesară.

Gândirea laterală folosește informațiile diferit față de gândirea verticală. Cel mai concludent exemplu este acela că în gândirea logică este esențial să avem întotdeauna dreptate, pe când în gândirea laterală nu. Uneori poate fi necesar să greșim ca să schimbăm suficient de mult un model. Când gândim logic formulăm judecăți imediate,

în timp ce atunci când gândim lateral putem amâna judecățile pentru a permite informațiilor să interacționeze și să genereze idei noi.

Dualitatea gândirii laterale constă în aceea că, mai întâi gândirea laterală folosește informațiile în mod provocator iar apoi contestă conceptele acceptate. La baza acestei dualități a gândirii laterale se află obiectivul său major care este furnizarea unor mijloace pentru restructurarea modelelor. Această restructurare a modelelor este necesară pentru informațiile care sunt deja disponibile să fie mai bine folosite.

Mintea este un sistem care creează modele, le deprinde din mediul înconjurător, iar apoi le recunoaște și le folosește. În aceasta constă eficiența sa. Deoarece ordinea în care sosesc informațiile determină aranjarea acestora după anumite modele, aceste modele nu sunt niciodată cele mai bune aranjamente posibile. Pentru a actualiza aceste tipare și pentru eficientizarea utilizării informațiilor este nevoie de un mecanism de restructurare intuitivă. Un astfel de mecanism nu poate fi asigurat de gândirea logică, al cărei scop este să relaționeze conceptele existente, nu să le restructureze. Astfel, cel mai indicat mecanism este gândirea laterală.

Gândirea laterală este generativă în timp ce gândirea verticală este selectivă, însă ambele au ca scop eficientizarea. În cadrul gândirii tradiționale nu am identificat modele care să ne ajute să depășim ceea ce este satisfăcător în timp ce în cadrul gândirii laterale putem depăși imediat ceea ce este adecvat, operând o restructurare intuitivă. Gândirea laterală este deosebit de utilă în rezolvarea problemelor și în găsirea ideilor noi. Dar aceasta nu se reduce doar la aceste situații ci este o componentă activă a gândirii. Lipsa unei metode de restructurare a modelelor aduce cu sine pericolul rigidității și lipsa soluțiilor iar necesitatea înnoirii ideilor devine din ce în ce mai evidentă pe măsură ce tehnologia grăbește ritmul comunicării.

Gândirea laterală este direct interesată de intuiție și creativitate, reprezentând o cale deliberată de a folosi informațiile conform cu aceste două concepte, completând natura logică a gândirii verticale. Deprinderea de a folosi gândirea laterală se obține prin practicarea și exersarea acesteia, acesta fiind motivul prezenței numeroaselor exerciții și exemple pe parcursul cărții. Aceste tehnici pot fi folosite ca atare dar pot fi folosite și pentru a dezvolta obiceiul de a gândi lateral.

Gândirea laterală nu urmărește stărnirea de îndoieli sau haos ci recunoaște utilitatea enormă a ordinii și modelelor. Pe de altă parte, gândirea laterală scoate în evidență nevoia de schimbare a tiparelor pentru a le actualiza și a le spori utilitatea. Gândirea laterală subliniază pericolul pe care îl reprezintă modelele rigide, pe care mintea este atât de aptă să le construiască în virtutea modului în care administrează informațiile.